

Цаль С.І., магістрант кафедри дизайну

Луцький національний технічний університет

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК В'ЯЗАНОГО ОДЯГУ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто витoki в'язання одягу, визначено основні етапи розвитку в'язаних виробів світу та подана їх загальна характеристика.

Ключові слова. В'язаний одяг, особливості, техніки в'язання, трикотаж.

Аннотация. Цаль С.И. Историческое развитие вязаной одежды: мировые тенденции. В статье рассмотрено истоки вязания одежды, выделены основные этапы развития вязаных изделий мира и подана их общая характеристика.

Ключевые слова. Вязаная одежда, особенности, техники вязания, трикотаж.

The summary. Tsal Sofia. Historical development of knitted clothes: world tendencies. In article it is considered knitting sources clothes, it is allocated the basic stages of development of knitted products of the world and their general characteristic is submitted.

Keywords. Knitted clothes, features, technicians of knitting, jersey.

Постановка проблеми. Сьогодні в'язання знову набуває популярності в Україні та світі. В'язання як вид декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну має давню історію розвитку. В'язані вироби все частіше з'являються на подіумах модних сезонів. В наш час загалом використовуються сучасні техніки в'язання, а старі – забуваються, але їх застосування при виготовленні виробів може слугувати основою для створення оригінальних колекцій одягу, взуття, аксесуарів та ін. Саме тому існує потреба у ґрунтовному дослідженні та висвітленні обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана в рамках теми «Українське стилуєтворення» кафедри дизайну Луцького національного технічного університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання історичного розвитку в'язаних виробів саме одягового призначення у світовому контексті не є ґрунтовно дослідженими. Загалом відомості про розвиток в'язаних виробів доступні лише у мережі Інтернет [6-12]. Інформація про історію розвитку трикотажу та становлення трикотажної промисловості міститься у роботі Галаніної О.Д. та Гедеванової І.І. [2]. Особливості в'язаних виробів ХХ століття висвітлені в працях Которн [4] та Ш.Зелінг [3]; вивченням історії в'язання гачком займалась англійська дослідниця А.Поттер [12]. Мистецтво в'язання в Україні кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. як явище національної культури вивчала О.Козакевич. Отже, питанням опосередковано займалися багато науковців, але в Україні не існує праць, які б ґрунтовно та комплексно досліджували історію виникнення та розвитку в'язаного одягу у світовому контексті.

Мета роботи. Метою роботи є висвітлення етапів історичного розвитку в'язаного одягу у світовому контексті. У зв'язку з поставленою метою завданнями дослідження є: аналіз історичних передумов появи в'язаних виробів; визначення ареалу поширення, типів виробів та технік в'язання у різні історичні періоди.

Виклад основного матеріалу. Трикотаж (франц. *tricotage*, від *tricoter* - в'язати), в'язане полотно або готовий виріб, отриманий з однієї або багатьох ниток шляхом утворення петель та їхнім взаємним переплетенням на трикотажній машині або вручну. Виробництво трикотажних полотен має дуже давню історію. За даними археологічних розкопок, вже у епоху пізнього палеоліту (40-25 тисяч років до н.е.) людина вміла сплітати й зв'язувати різні природні матеріали - листи, соломку, очерет, шкіри тварин, щоб додати їм бажану форму, через необхідність захиститися від непогоди. Плетиво згодом перейшло в ткацтво й в'язання [2, с.3].

Точно встановити час та місце виникнення в'язання складно через недовговічність пряжі. Більшість теорій про місце походження в'язання, пов'язані з Давнім Єгиптом. Так в одній із гробниць знаходиться настінний малюнок, датований істориками ХІХ ст. до н.е. Чотири жіночі фігури серед них одягнені в одяг, подібний до в'язаних жакетів [1, с.15]. В усипальниці іншої піраміди збереглися дитячі

Надійшла до редакції 25.02.2010

Рис. 1. Дитячі в'язані панчохи. Єгипет III-IV ст. н.е.

Рис. 2. Томмазо де Модена «Богоматір» (приб. 1325-1375 р.).

Рис. 3. Ельза Скьяпареллі. Светр 20-ті роки XX ст.

в'язані панчохи, віднесені вченими до III - IV ст. до н.е. (рис.1). Деякі дослідники припускають, що вони були зроблені технікою в'язання голкою, яка виникла у VII ст. до н.е. [10]. В'язані вироби та голки для в'язання були знайдені на території Північної Європи (Балтія, Скандинавія, Норвегія, Фінляндія), а також у Польщі та Росії[7]. В основному на цих територіях в'язали шапки, шкарпетки, перчатки, рукавички.

Найдавніші збережені екземпляри одягу ручного в'язання Сходу датуються IV - V ст. н.е. і свідчать про високорозвинену техніку в'язання, складання візерунків і підбір кольорів [10].

Найдавніші знахідки в'язаних виробів Південної Америки (Перу) датуються III ст. н.е. До епохи перуанської культури Прато-Наска відноситься рідкий екземпляр декоративного в'язаного пояса з мотивом колібрі. Складність малюнка, тонкість деталей і кольорове рішення свідчать про найвищу техніку в'язання. У Південній Америці первісні племена як символ статевої зрілості використовували прикраси, зв'язані гачком [9].

На думку істориків в Європу в'язання принесли єгипетські християни. У XII ст. в Європі в'язання перетворилося на домашню роботу. В'язали в основному спицями – дерев'яними, металевими та зробленими з кісток – капелюшки, рукавички, панчохи.

Кілька європейських картин XIV ст. зображують Богоматір за в'язанням, наприклад, полотно Томмазо де Модена (ок. 1325-1375) (рис. 2) [8].

У XVI ст. починається новий етап розвитку в'язання. Помічник священика з Вулбріджа Вільям Лі винайшов в'язальний верстат. З початку на в'язальних машинах виготовляли тільки одноколірні шкарпетки, а починаючи з 1789 року вони стають багатоколірними та з візерунками. Наприкінці XVIII століття у Франції винайшли кругову трикотажну машину, що вив'язує полотно у вигляді труби [6].

Ручне в'язання спицями було поширеним у всій Ірландії з XVII ст. Ірландія славиться своїми аранськими светрами. Вони в'язалися з домашньої незабарвленої вовни, що була не повністю очищена від природного жиру, тому такий светр мав водовідштовхуючі властивості. У багатьох зразках аранських візерунків простежуються кельтські орнаменти (коси, сітки, зигзаги, Дерево Життя), які мають символічне значення й служать оберегами для свого хазяїна [11].

У середині XIX ст. в Ірландії також з'являється в'язана імітація мережив - ірландські в'язані мережива. Ці вироби використовувалися як мережива, а також у вигляді оздоблення предметів туалету й білизни.

У Росії в'язання гачком було відомо давно, але одержало поширення тільки з кінця XIX ст. Займалися ним переважно жінки. Майстрині в'язали, в основному, мережива, запозичаючи для них візерунки з народної вишивки хрестом і ткацтва. Також в'язали панчохи, носки й рукавиці з овечої вовни. Звичайно вони були одноколірними, але в деяких губерніях святкові в'язані вироби прикрашалися орнаментами. Унікальним є ручне візерункове в'язання оренбурзьких пухових

Рис. 4. Колекція осінь-зима 2010 будинку мод Missoni.

хусток, що виникло в XVIII столітті. В наш час виготовляють хустки двох видів: щільні, пухнаті із сірого пуху й тонкі, ажурні – з білого [5, с. 12].

Довгий час трикотаж вважався одягом для бідних, і тільки на початку XX ст. світові законодавці мод стали дивитися на цей матеріал всерйоз. Основною тенденцією цього періоду була поява будинків мод, що спеціалізуються на трикотажі.

Початок світового визнання трикотажу поклала італійський модельєр Ельза Скъяпареллі наприкінці 20-х років XX ст. Її чорний светр із білим вив'язаним малюнком у вигляді банта ручної роботи був визнаний у світі моди (рис. 3) [4].

У 60-х роках XX ст. в'язання прийшло у високу моду. Завдяки зусиллям Оттавіо й Розіти Міссоні, які створили першу в історії колекцію в'язаного одягу "Haute Couture", в'язані вироби вперше потрапили на подіум. Ця подія була відзначена величезним успіхом і з тих пір багато відомих будинків моди віддають перевагу трикотажу як неймовірно практичному, універсальному й шляхетному матеріалу [3].

У сучасних роботах широко використовується змішання стилів, візерунків, сполучення різних ниток, технік роботи спицями й гачком. Більшість візерунків самі по собі не нові, але їхньої комбінацій може бути безліч, а творча думка дозволяє створювати всі нові й нові форми (рис. 4).

Висновок. В'язання належить до давньої техніки виготовлення одягу. Воно було відоме ще у Давньому Єгипті, значно пізніше воно з'явилося в Європі і відразу набуло поширення. Впродовж віків в'язання розвивалося, видозмінювалося, удосконалювалися засоби виробництва, що зумовило його диференціацію на підвиди: в'язання голкою, в'язання спицями, в'язання гачком, машинне в'язання.

Крім того, техніки в'язання у різних історичних періодах мали свої особливості, що може слугувати джерелом для створення сучасних колекцій на їхній основі.

Подальший напрямок дослідження. Огляд історії виникнення та розвитку в'язаного одягу, дає підстави для розробки його типології.

Література:

1. Володін В. А. Современная энциклопедия Аванта. Мода и стиль. – М.: Аванта+, 2002. – 480 с.
2. Галанина О.Д., Гедеванова И.И. Трикотаж – одежда века. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1981. – 345 с.
3. Зелинг Ш. Мода. Век модельеров. 1900-1999. – Издательство: KONEMANN, 2000. – 457 с.
4. Которн Н. История моды в XX веке. – Издательство «Тривиум» при участии «Эгмонт Россия Лтд.», 1998.
5. Пучкова Л.С. Кружок вязания на спицах: Пособие для руководителей кружков. – М.: Просвещение, 1988.
6. Вязание // <http://www.wikiznanie.ru/ru-wz/index.php/Вязание>.
7. Зиборова Н.А. Изготовление тканей в Северной Европе в IX-XI веках // http://www.simvolika.org/article_001.htm.
8. История вязания // <http://knit.org.ua/istoriya-vyazaniya#more-314>.
9. История вязания // <http://stich-n-knot.ucoz.ru/publ/4-1-0-3>.
10. Слепых Я. Вязание крючком // http://revolution.allbest.ru/miscellaneous/00017735_0.html.
11. Аранское вязание <http://www.liveinternet.ru/users/2827014/post104968824/>.
12. История вязания крючком // <http://piece.afyl.ru/>.